

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4 (2)

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026
APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

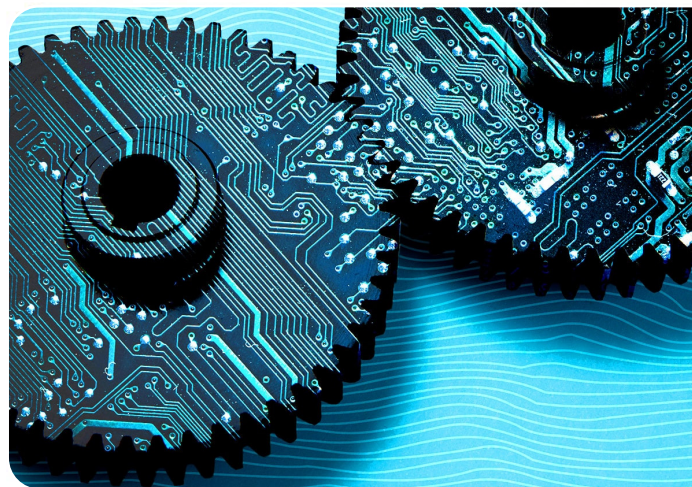
ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

BYUDJET SUBYEKTLARI ISHTIROKINI QISQARTIRISH ASOSIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	16
PhD. Mahmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	25
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz Maxmudovich	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL OQIMLARI AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI.....	30
Atamurodov Saidmurad Yaxyoyevich, Sindarova Aziza Musurmon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	42
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	50
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
IQTISODIY O'SISH SIFATI VA UNI KO'RSATKICHLARINING KONSEPTUAL ASOSLARI.....	55
Axmedov Xasanjon Muxamadovich	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	60
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	65
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI AUDIT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	70
Xamidova Zarifa Urol qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	74
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
XIZMATLAR SEKTORI RIVOJLANISHINING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASI VA KO'RSATKICHLAR TIZIMI.....	77
Dawletmuratov Adilbay Mirzaboyevich	
BIZNES JARAYONLARINI MONITORING QILISH TIZIMINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	84
Dadajonova Madina Ravshan qizi	
ISTE'MOL NARXLARI INDEKSINI MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	89
Ismailova Shaxnoza Uktamovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI TARMOQLARINI KLASTERLASHTIRISH SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING EMPIRIK MODEL: STATISTIK VA EKONOMETRIK TAHLIL.....	94
Ollokulova Feruza Mansurovna, Abdurahmonov Abdulaziz	
ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KORXONALAR RENTABELLIGIGA TA'SIRI.....	100
Hayitov Jamshid Xolboyevich	
IMPROVING THE EFFICIENCY OF BANKS' GREEN FINANCING IN UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN.....	105
Maxmudov Rahimjon	
MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI TAKOMILLASHTIRISH VA YANADA OSHIRISH.....	109
Abduraxmonova Gulmira	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR.....	114
Teshabayev Dilmurod Boxodir o'g'li	

FARG 'ONA VILOYATINING INNOVATSION RIVOJLANISHI.....	120
Tuychieva Odina Nabiyeвна	
INDICATORS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE "GREEN" ECONOMY.....	131
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
KREDITLASH MEXANIZMINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI VA UNING TARIXIY RIVOJLANISH BOSQICH LARI.....	140
Ortiqov Husan Usmonaliyevich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING XALQARO TAJRIBASI VA UNING QIYOSIY TAHLILI.....	144
Shakirova Gulbaxor Sharipdjanovna	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	149
Xasanov Sardor Xazratkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING INSTITUSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	156
Odinayev Ravzatullo Asatulloevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIVAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	161
Karimov Alibek Valievich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA FRANCHAYZING TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA PLATFORMA MODELLARI VA ULARNING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	167
Xodjayeв Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o'g'li	
"O'ZBEKISTON GTL" MAHSULOTLARINING FIZIK-KIMYOVIY XOSSALARI VA ULARNI KOMPOUDIRLASH ASOSIDA EKOLOGIK TOZA YOQILG'ILAR OLIISH ISTIQBOLLARI.....	173
Ro'ziyev Aliakbar, Hayitov Ruslan, Mavlonov Shohrux	
HUDUDIY MEHNAT BANDLIGINI TA'MINLASHDA AVTOSERVIS KORXONALARINING ROLI.....	179
Marqayev Xurshid Aliqulovich	
ASOSIY VOSITALAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	183
Zaripova Sayohat Zafarovna	
XIZMATLAR SOHASINI BOSHQARISHDAGI MUAMMOLAR VA YECHIMLAR: AGROTURIZM VA RAQAMLI XIZMATLAR ASOSIDA TAHLIL (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA).....	188
Oktamjonova Gulira'no Ikromjon qizi	
BUXORO VILOYATI UY XO'JALIKLARI HAYOT SIFATI VA IJTIMOIIY-IQTISODIY AHVOLI: SO'ROVNOMA NATIJALARI TAHLILI.....	192
Nizomov Asliddin, Musulmonova Shahlo, Izzatullayeva Ma'mura	
DIRECTIONS FOR TOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN BASED ON DIGITAL TECHNOLOGIES..	199
Mirzaev Kulmamat Djanzakovich	
QORA METALLURGIYA SANOATI VA ULARNING ISHLATILISHI.....	203
Sarimsakov Alisher Ubaydullaevich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	209
Yusupov Farhod Adamboyevich	
TASVIRLARDAN YO'L BELGILARINI TANIB OLIISH ALGORITMLARI VA DASTURIY VOSITASINI ISHLAB CHIQISH.....	214
Toyirov Akbar Xasanovich, Yuldoshov Abdurahmon Baxtiyorovich	
OLIY TA'LIMNI MOLIVALASHTIRISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBASI: SINGAPUR MISOLIDA.....	218
Kurbanov Baxodir Negmatullayevich	

MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN TURIZM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI.....	222
Ashurova Shaxnoza Almasovna	
DAVLAT XARIDLARI BO'YICHA BYUDJET MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI ICHKI AUDITNING ANALITIK KO'RSATKICHLARI ASOSIDA BAHOLASH.....	226
Meliboyev Askar Eshmuratovich	
ГЛИНИСТЫЕ СЛАНЦЫ ЦЕНТРАЛЬНОГО И ЮЖНОГО УЗБЕКИСТАНА КАК СЫРЬЕВАЯ СМЕСЬ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА ПОРТЛАНДЦЕМЕНТА.....	231
Карабаев А.М., Абдуллаева Д.Ф., Абдуллаев У.Х. Андакулова Н.Н.	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ	237
Садиков Жaxonгир Носирджанович, Даулетмуратова Дилбар Калмуқанмед кизи	
РАЗРАБОТКА МЕХАТРОННОГО МОДУЛЯ ДЛЯ ВЫРАВНИВАНИЯ ПОВЕРХНОСТИ МЕТАЛЛА ПОСЛЕ ЗАЛИВКИ.....	243
Мирджурев Сарвар Алишер угли	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING TA'SIRI ..	246
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
AGROKLASTERLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING EKONOMETRIK MODELLARI	250
O'rinboev Ulug'bek Otabekovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПОРИСТОЙ СТРУКТУРЫ И ВЛАГОПОГЛОЩАЮЩИХ СВОЙСТВ КОМПОЗИТНОГО ВЯЖУЩЕГО	259
Тургунбаев Уринбек, Шарипова Дилафруз, Худойбердиев Жамшид	
ИССЛЕДОВАНИЕ НАПРЯЖЕННО-ДЕФОРМИРОВАННОГО СОСТОЯНИЯ ЯЧЕЙКИ СВЕТОПРОЗРАЧНОГО ОГРАЖДЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ЛОКАЛЬНОЙ СЕЙСМИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ.....	265
Давронов Олимбек, Туляганов Азиз	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARNING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	271
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI.....	276
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna	

RAQAMLI IQTISODIYOTNING TURIZMDA MOHIYATI VA AHAMIYATI

Abdullayeva Zulfiya Izzatovna

[Samarqand iqtisodiyot va servis instituti](#) katta o'qituvchisi

E-mail: z.abdullaeva@mail.ru

ORCID: 0000-0003-0904-0749

Annotatsiya. Raqamli iqtisodiyot bu onlayn xizmatlar ko'rsatish, elektron tulovlar amalga oshirish, internet savdo va boshqa turdagi sohalarni raqamli kompyuter texnologiyalarini rivojlanishi bilan bog'langan faoliyatdir. Maqolada raqamli iqtisodiyotning asoslari, uning o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqilgan hamda turizm raqamli iqtisodiyotning roli yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, soha, zamonaviy sharoitlar, iqtisodiyot, turizm, mehmondo'stlik, zamonaviy texnologiyalar.

Аннотация. Цифровая экономика представляет собой деятельность, связанную с предоставлением онлайн-услуг, осуществлением электронных платежей, интернет-торговлей и другими видами деятельности, основанными на развитии цифровых компьютерных технологий. В статье рассмотрены основы цифровой экономики, ее специфические особенности, а также раскрыта роль цифровой экономики в сфере туризма.

Ключевые слова: цифровая экономика, отрасль, современные условия, экономика, туризм, гостеприимство, современные технологии.

Annotation. The digital economy refers to activities related to the provision of online services, electronic payments, e-commerce, and other fields associated with the development of digital computer technologies. The article examines the fundamentals of the digital economy, its distinctive features, and highlights the role of the digital economy in the tourism sector.

Keywords: digital economy, sector, modern conditions, economy, tourism, hospitality, modern technologies.

KIRISH

Ayni paytda biz mehmonxona va turizm biznesida axborot texnologiyalari hamda dasturiy ta'minotning jadal rivojlanayotganiga guvoh bo'lmoqdamiz. Bu jarayon, avvalo, ularning to'g'ri qo'llanilishi natijasida olinadigan samaradorlik bilan bog'liq. Zamonaviy axborot texnologiyalari korxonalar faoliyatini maksimal darajada samarali tashkil etishga imkon beradi.

Zamonaviy mehmonxonalar uchun bronlash jarayonini, mehmonlar, agentlar, turoperatorlar va boshqa biznes subyektlari bilan hisob-kitoblarni kompleks avtomatlashtirish masalasi tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

So'nggi yillarda kompyuter texnologiyalaridan foydalanish sohasidagi jadal rivojlanish mehmondo'stlik sanoatini tobora ko'proq jalb qilmoqda. Amadeus, Galileo, Sabre, Worldspan, Fidelio kabi global bronlash tizimlariga (GDS) yangi agentliklarning ulanishi jadal sur'atlarda oshib bormoqda. O'tgan yilning o'zida ushbu tizimlar foydalanuvchilari soni deyarli ikki baravarga oshgan. Bu, asosan, Internetning tobora ommalashib borishi bilan izohlanadi.

Darhaqiqat, XXI asr — kompyuter texnologiyalari asridir. Shu sababli ofis faoliyatini avtomatlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Telefon va faks kabi an'anaviy aloqa vositalari hozirgi kunda mehmonxonalar xonasi, samolyot yoki transport vositalaridan qat'i nazar, rezervatsiyalarni tez va samarali amalga oshirish imkonini beruvchi zamonaviy kompyuter texnologiyalari bilan almashinmoqda.

Mazkur ishning dolzarbligi shundaki, unda raqamli iqtisodiyotning turizm sohasidagi o'rni va ahamiyati o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ishning nazariy asosini mualliflarning ilmiy ishlanmalari tashkil etadi. Ular orasida Aleeva V.A.,

Mochalova Yu.D., Morozov M.A., Morozova N.S., Gerchikova E.Z., Spiridonova E.P. kabi olimlarning ishlari muhim o‘rin tutadi. Tadqiqot davomida ikkilamchi ma‘lumot manbalari sifatida ixtisoslashtirilgan sayyohlik va kompyuter nashrlari — *“Turizm: muammolar, amaliyot, istiqbollar”*, *“TUT Turistik Texnologiyalari”* jurnali, turli ma‘lumotnomalar, reklama va statistik xarakterdagi materiallar, shuningdek taniqli kompaniyalarning internet-resurslaridan olingan ma‘lumotlardan foydalanildi.

Tadqiqot iqtisodiy qonuniyatlar va tendensiyalardan foydalanish, iqtisodiy jarayonlarni modellashtirish hamda menejmentning o‘ziga xos xususiyatlarini har tomonlama o‘rganishni nazarda tutuvchi tizimli yondashuvga asoslandi. Ushbu yondashuv aholining to‘lov qobiliyatining pasayishi sharoitida mehmonxonalar faoliyatini, shuningdek iste‘molchi uchun keskin raqobat muhitini chuqur tahlil qilish imkonini beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi umumiy usullardan foydalanildi: deduksiya va induksiya, tahlil va sintez. Shuningdek, maxsus usullar — iqtisodiy-statistik, moliyaviy-iqtisodiy, tashkiliy-funksional, qiyosiy tahlil va ekspert baholash usullari qo‘llanildi.

Ishda mahalliy va xorijiy nazariy hamda uslubiy manbalar, mehmonxona xizmatlari sohasidagi amaliy ishlanmalar, shuningdek ilmiy konferensiyalar tavsiyalaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy sharoitda raqamli shaklda taqdim etilgan ma‘lumotlar XXI asr iqtisodiyotining rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, texnologiyalar asosiy rol o‘ynaydi.

Dunyoda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi davlatlar, tarmoqlar va korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishni ta‘minlamog‘da. Raqamlashtirishning keng miqyosda joriy etilishi biznesni tashkil etish jarayonida sezilarli o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Bugungi tendensiya — xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatida raqamli texnologiyalardan keng foydalanish orqali axborot jamiyatini va raqamli iqtisodiyotni shakllantirishga qaratilgan global o‘zgarishdir.

So‘nggi o‘n yilliklarda raqamli texnologiyalarni joriy etish muammolarini o‘rganish keng qamrovga ega bo‘ldi. Raqamli iqtisodiyot uchun uchinchi sanoat inqilobidan to‘rtinchi sanoat inqilobiga o‘tish xarakterlidir. U XX asrning ikkinchi yarmida raqamli hisoblash va aloqa texnologiyalarining rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan tub o‘zgarishlarni aks ettiradi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy ishlab chiqarish va iste‘molning barcha sohalari raqamli texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish jarayonlari bilan chambarchas bog‘liqdir. U onlayn xizmatlar va tovarlarni, jumladan elektron to‘lov tizimlari, elektron tijorat, internet-banking, narsalar interneti (IoT), sanoat narsalar interneti (IIoT), Big Data texnologiyalari, bulutli xizmatlar, sun‘iy intellekt, aqlli texnologiyalar va 3D bosib chiqarish kabi yo‘nalishlarni qamrab oladi.

Raqamlashtirish va infratuzilmaning rivojlanishi iqtisodiy faoliyat ishtirokchilarining to‘liq o‘zaro ta‘sirini ta‘minlaydi. Raqamli iqtisodiyotning o‘ziga xos xususiyatlari qatoriga shaxsiylashtirilgan xizmat ko‘rsatish modellari, shuningdek birgalikda iste‘mol va xizmat ko‘rsatish iqtisodiyotining rivojlanishi kiradi.

Raqamlashtirish jarayoni ayniqsa xizmat ko‘rsatish sohasi uchun dolzarbdir. Savdo va transport kompaniyalari, sayyohlik va mehmondo‘stlik sanoati korxonalari, umumiy ovqatlanish subyektlari maqsadli auditoriyani kengaytirish, xizmat sifatini oshirish va tez sur‘atlarda rivojlanish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Global raqamli iqtisodiyot sharoitida raqamli platformalardan samarali foydalanadigan subyektlar ustunlikka ega bo‘ladi.

Hozirgi kunda O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot davlat rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Turizm esa mamlakatning tarixiy-madaniy merosi bilan zamonaviy axborot texnologiyalarini uyg‘unlashtirgan ijtimoiy-iqtisodiy hodisaga aylanib bormoqda. Raqamli texnologiyalarni joriy etgan turizm subyektlarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida davlat tomonidan subsidiyalar va rag‘batlantiruvchi mexanizmlar joriy etilishi rejalashtirilgan.

Ma‘lumotlarga ko‘ra, sayyohlarning muhim qismi sun‘iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan sayohat rejalashtirish xizmatlarini afzal ko‘rmoqda. Bu esa turizm sohasida raqamli texnologiyalarning ahamiyati ortib borayotganini ko‘rsatadi.

Hozirda turizmni raqamlashtirish vositalarining asosiy qismi mobil ilovalar va onlayn platformalar hisoblanadi. Ular orqali mehmonxonalarni bron qilish, transport xizmatlarini buyurtma qilish va boshqa xizmatlardan foydalanish imkoniyati yaratilgan.

Turizm va mehmondo‘stlik sanoatida quyidagi zamonaviy texnologiyalar alohida ahamiyat kasb etadi:

Sun‘iy intellekt — sayohatni shaxsiylashtirish va rejalashtirishni optimallashtiradi.

Narsalar interneti (IoT) — xizmatlarning uzluksiz va integratsiyalashgan ishlashini ta‘minlaydi.

Robotizatsiya — xizmat ko‘rsatish jarayonlarini avtomatlashtiradi.

Ovoz texnologiyalari — mijozlar bilan tezkor va samarali muloqotni ta'minlaydi.

Blockchain — xizmatlar ishonchligini va xavfsizligini oshiradi.

Biroq mehmondo'stlik sanoatida raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi omillar ham mavjud. Ular qatoriga yuqori moliyaviy xarajatlar, normativ-huquqiy bazaning yetarli darajada shakllanmaganligi, hududlar o'rtasidagi raqamli tafovutlar, investitsiya yetishmovchiligi va aholining raqamli savodxonligi pastligi kiradi.

Shu bilan birga, ushbu sohani rivojlantiruvchi omillar ham mavjud bo'lib, ular qatoriga ichki innovatsiyalarni rag'batlantirish, biznes jarayonlarini optimallashtirish imkoniyati va yangi xizmatlar yaratishga olib keluvchi biznes modellarning shakllanishi kiradi.

Yaqin kelajakda turizm sohasi biznes modellari, raqobat muhiti va texnologik innovatsiyalar ta'sirida sezilarli o'zgarishlarga duch keladi. Shuning uchun turizm bozori ishtirokchilari uchun asosiy strategik tanlov — raqamli transformatsiyaga moslashish yoki bozordan chiqib ketishdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yaqin kelajakda an'anaviy turdagi kompaniyalar meta-qidiruv provayderlari tomonidan siqib chiqarilishi hamda mijoz bilan o'zaro aloqani ta'minlovchi yangi texnologiyalarni joriy etish jarayonlari davom etadi.

Agar bugungi kunda O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarda bozorni keng miqyosda raqamlashtirish sur'atlarini aniq bashorat qilish qiyin bo'lsa-da, bitta haqiqat ravshan — oflayn ofislar tizimida faoliyat yuritayotgan aksariyat turoperatorlar xavf ostida bo'lib, yaqin kelajakda o'z faoliyatini to'xtatishi mumkin. Har yili minglab agentliklar yopilmoqda, biroq ko'pchilik mijozlar buni sezmaydi, chunki ularga yanada qulay muqobil variantlar taklif etilmoqda.

Hozirgi bosqichda O'zbekistonda turizm sohasida "biznesni raqamlashtirish" tendensiyasi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Bu jarayon biznesni kengaytirish, yangi texnologik yechimlarni qo'llash, real vaqt rejimida dinamik paketlash tizimlaridan foydalanish, yangi bronlash xizmatlarini joriy etish hamda individual sayyohlar uchun to'g'ridan-to'g'ri onlayn savdoni rivojlantirish bilan tavsiflanadi. Shuningdek, o'z-o'zini loyihalash imkoniyatiga ega xizmatlar va tur paketlari, mehmonxonalarni boshqarish tizimlari, talabni prognozlash va narxlarni boshqarish uchun Big Data asosidagi yechimlar keng qo'llanilmoqda.

Sayyohlik xizmatlari bozorida ustunlik sayohatchiga eng moslashtirilgan xizmat jarayonini taklif eta oladigan kompaniyalar qo'lida bo'ladi. Aynan shu yondashuv orqali mijozlar sodiqligi va biznes foydasi ta'minlanadi, konversiya darajasi oshadi hamda xizmatlar xavfsizligi kuchayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Алеева В. А., Мочалова Ю. Д. Применение современных информационных технологий в управлении бизнесом в сфере туризма // Бизнес-образование в экономике знаний. 2018. № 3. С. 3–6.
2. Герчикова Е. З., Спиридонова Е. П. Социологические аспекты трансформации сферы рекреации и туризма в условиях цифровой экономики // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. 2018. № 3 (72). С. 185–189.
3. Данилова Н. Ф., Сараева И. В. Глобальное цифровое пространство: перспективы и угрозы для экономического развития стран // Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия: Экономика. Управление. Право. 2019. Т. 19, вып. 1. С. 65–73.
4. Дунъян Чжан. Современное состояние цифровой экономики в Китае и перспективы сотрудничества между Китаем и Россией в области цифровой экономики // Власть. 2017. № 9. С. 37–43.
5. Евсюков В. В., Пышный А. И. «Цифровая экономика» — новый этап информатизации общества // Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки. 2018. С. 11–19.
6. Иванов В. В., Малинецкий Г. Г. Цифровая экономика: от теории к практике // Инновации. 2017. № 12 (30). С. 3–12.
7. Клейман А. А., Бабанчикова О. А. Совершенствование технологии продаж туристского продукта на основе внедрения инновационных технологий // Вестник Национальной академии туризма. 2015. № 3 (35). С. 20–26.
8. Лебедева Т. Е., Шкунова А. А., Слаутина М. С. Продвижение на рынке туризма: новое решение // Инновационная экономика: перспективы развития и совершенствования. 2018. № 5 (31). С. 81–85.
9. Ленчук Е. Б., Власкин Г. А. Формирование цифровой экономики в России: проблемы, риски, перспективы // Вестник Института экономики Российской академии наук. 2018. № 5. С. 9–21.
10. Морозов М. А., Морозова Н. С. Новая парадигма развития туризма и индустрии гостеприимства в условиях цифровой экономики // Вестник Российского нового университета. Серия: Человек и общество. 2018. № 1. С. 135–141.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100